

'Şamanlar ve Semboller'

Mihály Hoppál, insanlığın bilinçli sanat faaliyetleri olarak nitelediği kaya resimleri üzerinden, bir Şamanizm okumasına girişiyor kitabında.

□ M. Mehmet HAKTAN

Dikkat çekiyor mu bilmem ama günümüzde Şamanizm; televizyon kanallarındaki belgesellere sıkça konu oluyor, üzerine birçok araştırma yapılıyor, dahası kentsel pratikte dahi kendini "şamanist" olarak tanımlayan insanlara rastlanabiliyor. Şamanizm'e karşı artan bu ilginin nedenleri ayrı ve kapsamlı bir araştırma konusu. Ancak şimdi okuyacağınız yazının konusu artan bu ilginin nedenlerini araştırıyor. Sadece artan bu ilginin sonucunda ortaya çıkan daha da derinlerine inme arzusunun yansıması olan bir çalışmadan dem vurma derdinde. Çalışmanın sahibi Mihály Hoppál. Konuya biraz ilgisi olanlar, alanda kapladığı yerden ötürü bu ismi hemen hatırlayacaktır. Yazarı tanımak adına bir başka ipucu da Türkçede daha önce yayımlanan kitabı Avrasya'da Şamanlar olabilir.

Alana ve konuya yıllarını vermiş Mihály Hoppál'dan az da olsa bahsetmekte yarar var. 2015'i yaşıyoruz. Hoppál bu konunun peşinden 1970'lerin ortalarından beri koşuyor. Avrasya'da Şamanlar adlı kitabının önsözünde şöyle diyor yazar: "70'li yılların ortalarında ilk kez Sibiry'a da bulunurken bunun hayat boyu sürececek bir seyahat olduğunu anladım." Biz de bugün hâlâ konusunun peşinden koşan ve literatüre onlarca makale kazandırıp çokçasını kitaplaştıran Hoppál'ın, bu "hayat boyu sürececek seyahatinin" verimlerini okumaktayız. Yazarın Türkçedeki yeni kitabının adı Şamanlar ve Semboller.

Hoppál, Şamanlar ve Semboller'de, Avrasya'da Şamanlar ile açtığı çemberi biraz daraltarak daha özel bir alana yöneliyor ilgisini. Kaya resimleri ve göstergebilim ışığında bir Şamanizm okumasına girişiyor. Avrasya'da Şamanlar daha çok, farklı bir çekimi etrafında toplamaya başlayan bu kültürel mirasın, Batılı araştırmacılar tarafından edinilen yeni bulguları da içine katarak dertop eden bir araştırmaydı.

Kitabın vurgusunu ve sesini bulduğunu nokta ise Şamanizm'i çok geniş bir coğrafyada ve çok farklı toplumlarda yaşanmış, yaşanmakta olan bir inanç özgürlüğü, bir var oluş ve kültür aktarma

mücadelesi olarak yansıtmıştı. Türkçede yeni yayımlanan kitabında "meraklısına" diyebileceğimiz bilgileri bir araya getirmiş Hoppál. Ancak bir diğer yandan yazarın konuyu ele alış şekli, anlatımı ve kitabın konusundan kaynaklı bol görsel melzemeyi içermesi, konuya teşne olmuş hemen herkesin ilgisini çekebilecek bir kitap olmasını sağlıyor Şamanlar ve Semboller'in. Şamanizm'i bu kez kaya resimleri üzerinden göstergebilimsel bir bakışla okumaya girişiyor ünlü araştırmacı. Şamanlar ve hemen tüm Orta Asya coğrafyasında görülebilecek kaya resimleri arasındaki bağıntıyı, pek çok farklı kaynaktan topladığı bilgilerle harman ederek okura sunuyor.

Yazarın, kaya resimleri üzerinden temas etmek istediği nokta ise bizi yine bir önceki çalışmasına yaklaştırıyor. Hoppál kaya resimleri üzerinden yaşanmışlıklara dokunmaya çalışıyor.

İnsanlığın bu "bilinçli sanat faaliyetlerinin", bir şekilde Şamanizm, şamanistler ve şamanlarla temas ettiği biliniyor. Ancak Hoppál, bu bağlamın sınırlarını çizme uğraşında kitabında. Resimlerde tasvir edilen gerçek ve imgesel boyutları açığa çıkararak bir şamanın biliç dışı serüvenini ne yollarla gerçekleştirdiğinin izini sürüyor örneğin. Ya da bu resimler üzerinden artık çok uzaklarda kalmış bir tarihin ayak izlerini takip etmeye çalışıyor. Orta Asya başta olmak üzere Çin, Avrupa ve Amerika'da da benzerleri bulunan bu kaya resimlerinin benzerliklerinden giderek ortak bir insanlık hafızasının mümkün olup olmadığı hakkında arayışlara giriyor. Hepsinden önemlisi bir tüm ortaklıklar üzerinden bir büyük kuram inşa edilebilir mi sorusunun yanıtını arıyor. Üstelik bunu, kendisinin öne sürdüğü fikirlere itiraz edenleri de işin içine katarak, geniş bir literatür araştırmasıyla gerçekleştiriyor.

Şamanlar ve Semboller, tüm içeriğiyle konuyla yakından ilgilenenler için vazgeçilemeyecek ve her dem başvurulacak zengin bir kılavuz kitap. Literatüre hakim olmayıp tanımak isteyenler için ise mecburi bir basamak. ■

Şamanlar ve Semboller/
Mihály Hoppál/ Çeviren: Fatih Sel/ **Yapı Kredi Yayınları/ 136 s.**

